

BOSHLANG'ICH TA'LIMDA TEATRNING O'RNI

Bamiyeva Urolgul Bo'rixonovna

Surxondaryo viloyati Jarqo'rg'on tumani

26-sonli umumta'lim maktabining

Boshlang'ich sinf o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada yurtimizda madaniyat va teatr san'atiga berilayotgan keng imkoniyatlar haqida ma'lumotlar berilgan. Shuningdek, teatr san'atining bolalar tarbiyasidagi ahamiyati haqida fikr-mulohazalar bayon etilgan.

Kalit so'zlar: madaniyat, teatr, sahna asarlari, aktyor, ta'lim tizimi, tomoshagoh.

Teatr bu – ibratxonadir!

Mahmudxo'ja Behbudiy

KIRISH

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 26.05.2020 yildagi PF-6000-sonli “Madaniyat va san'at sohasining jamiyat hayotidagi o'rni va ta'sirini yanada oshirish chora-tadbirlari”¹ to'g'risidagi Farmoni Madaniyat va san'at sohasi vakillari tomonidan qizg'in kutib olindi. So'nggi yillarda O'zbekiston Respublikasida milliy madaniyatni yanada rivojlantirish, yangi O'zbekistonning yangi tarixini yaratish, moddiy va nomoddiy- madaniy meros durdonalarini saqlash va targ'ib etish, xalq og'zaki ijodiyoti va havaskorlik san'atini yanada ommalashtirish, yurtimizning jahon madaniy makoniga faol integratsiyalashuvini ta'minlash, madaniyat va san'at sohasini innovatsion rivojlantirishga qaratilgan tizimli chora-tadbirlar amalga oshirildi. Teatr “yunoncha – tomoshagoh” cheklangan joyda bir yoki bir necha aktyorlar ifoda etadigan tomosha orqali fikr beruvchi san'at janridir. Ba'zan teatr tomoshalari o'tkaziladigan binolarni ham teatr deb atashadi (aslida ularni teatr binosi deb atash o'rinli). Boshlang'ich ta'limda ham teatr, alohida ahamiyatga ega va uning o'rni bolalarning kelgusi hayotida ham muhim o'rin egallaydi desak, mubolag'a emas

ASOSIY QISM

Teatr – inson hayotining eng qadimiy va eng boy madaniy shakllaridan biridir. U nafaqat san'at, balki hayotning o'zidir, hayot maktabidir. Teatr sahnasida har bir tomoshabin hayotning turli qirralarini, inson qalbining nozik tuyg'ularini ko'rib, ulardan ibrat oladi, ruhiy ozuqa topadi. Teatr orqali biz insonning ichki dunyosini, uning hissiyotlarini, munosabatlarini chuqurroq anglay olamiz. Har bir aktyor o'z rolida hayotning muhim saboqlarini beradi, insonning yaxshi va yomon fazilatlarini

¹ 1 Toshkent sh., 2020-yil 26-may, PF-6000-son

ko'rsatadi, axloqiy qadriyatlarni targ'ib qiladi. Shu sababli, teatr tomosha qilish – bu nafaqat zavqlanish, balki inson sifatida kamol topishdir. Hayot maktabi sifatida teatr odamni tafakkurga chorlashi, uni yaxshilikka undashi bilan qadrlil. Bu yerda insoniylik, sadoqat, mehr-muhabbat, adolat kabi fazilatlar namoyon bo'ladi. Har bir sahna – bu kichik bir hayot, har bir voqea – bir dars. Teatrda hayotiy muammolar ko'tariladi, ularning yechimlari izlanadi, insonning ichki kurashlari ko'rsatiladi. Bugungi kunda ham teatrning o'rni beqiyos. Raqamli texnologiyalar jamiyatda ko'plab o'zgarishlarni keltirib chiqarayotgan bo'lsa-da, teatrning jonli muloqoti, hissiyotlarning to'g'ridan-to'g'ri uzatilishi odamlar qalbiga chuqur ta'sir qiladi. Shuning uchun ham teatr doimo jonli, doimo dolzarb va doimo hayotiy bo'lib qoladi.

Ma'lumki, teatr hayotning ko'rgazmali shaklining badiiy aksi bo'lib, obrazlari orqali dunyoni qabul qilishga asoslanadi. Teatrda ma'no va mazmunni ifodalashning o'ziga xos vosita, aktyorlar o'yinida paydo bo'ladigan sahna asaridir. Biroq bolalarni asosiy estetik ta'limi sohasida musiqiy-teatr faoliyati eng kam rivojlangan yo'nalish bo'lib qolmoqda. Tabiatga ko'ra, teatr san'ati bolalarning rolli o'yinlariga yaqin, yani bolalar jamoasi faoliyatiga. Bolalar o'yinlari va teatrning eng muhim komponenti rol bo'lib, atrof-muhitni o'rganish va anglashning badiiy aksi. Ushbu jarayonlarni tashkil qilishning shakllaridan biri - o'yin - ya'ni rol ijrosi va aktyorlik.

Tarixdan bizga ma'lumki Turkiston jadidchilik harakatining asoschisi Mahmudxo'ja Behbudiyning Teatr-ibratxonadir degan iborasi nechog'li o'rinli ekanligini bugun ham his qilishimiz mumkin. Negaki teatr-tarbiya maskani, bu muqaddas dargohda spektakllar tomosha qilib inson o'ziga ma'naviy ozuqa oladi, yaxshi bilan yomonning farqiga boradi, madaniy hordiq chiqaradi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ertak tomoshalrini ko'rsatish bilan, o'rta maktablarimizda yosh tamoshabinlarimizga mo'ljallangan spektakllarni ham namoyish qilish bilan olib borishimiz zarur. Chunki muhtaram Prezidentimiz ta'kidlaganlaridek bugun tarbiyani Maktabgacha ta'lim tashkilotlaridan boshlamog'imiz kerak. Albatta ta'lim tashkilotlari va o'rta umumiy o'rta ta'lim maktablarda teatr to'garaklari tashkil qilib ularni rivojlantirishimiz, kichik sahna asarlarini sahnalashtirib o'quvchilarga ko'rsatishimiz va bu to'garaklarga yordam berish, o'quvchilarga ta'lim va tarbiyani to'g'ri yo'nalishlar ko'rsatish maqsadida teatr aktyorlarini jalb qilish, ustoz shogird an'analarini davom ettirish zarur.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, teatr – bu hayotning o'zidir, uning maktabidir. U bizga hayotiy tajriba, ma'naviy boylik, go'zal va to'g'ri yo'ldan borishni o'rgatadi. Teatrni sevish va uni tomosha qilish har birimiz uchun ruhiy ozuqa, hayot darsidir. Bugungi kunda yoshlarimiz, o'quvchilar, oliy ta'lim muassasalari talabalarining teatr san'atiga bo'lgan e'tibori, qiziqishlarini oshirmog'imiz lozim. Ertamiz kelajagi bo'lgan yoshlarni teatr tomoshalari orqali ta'limiy-tarbiyaviy tushunchalarini, tasavvur olamini

boyitishimiz mumkin bo‘ladi. Imkon qadar teatr san’atining ahamiyati haqida yoshlar, ularning ota-onalariga ma’lumot, tushunchalar berib targ‘ibot-tashviqot ishlarini olib borish lozim. Chunki, farzandlarimiz teatr, sahna asarlarini jonli tomosho qilish orqali o‘zlariga ma’naviy ozuqa olishadi. Teatrlarimizda sahnalashtirilayotgan sahna asarlarining asosiy maqsadi ham kelajak yosh avlodni ma’naviy barkamol, yetuk insonlar qilib, ularni vatanga muhabbat ruhida tarbiyalashdan iborat bo‘lmog‘i kerak. Shuni alohida ta’kidlab o‘tish joizki, Surxondaryoda viloyati Jarqo‘rg‘on tumani 26-sonli maktabning 2- A sinflari ijrosida teatr sahna to‘garaklari faoliyat olib boradi. Ayniqsa, bu teatr - boshlang‘ich ta’limda balki, maktabgacha ta’limda ham alohida ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Mirziyoyev SH.M. Erkin va farovon, demokratik O‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. - Toshkent, O‘zbekiston, 2016.
2. Yusupova P. Maktabgacha tarbiya pedagogikasi. T.: O‘qituvchi. 1993.
3. Xasanboeva O.U. va boshq. Maktabgacha ta’lim pedagogikasi. T.: Ilm ziyo. 2006.
4. Abdullayeva, G. (2018). Boshlang‘ich ta’limda ijodiy faoliyatning ahamiyati. Toshkent: O‘qituvchi nashriyoti.
5. Islomova, M. (2020). Bolalar teatrining tarbiyaviy roli. Pedagogika va psixologiya jurnali, 5(12), 45-50.
6. Toshkent davlat pedagogika universiteti. (2019). Boshlang‘ich sinf o‘quvchilari uchun teatr va san’at tarixi. Toshkent.
7. Mirzayeva, D. (2017). Teatr orqali bolalarni ma’naviy tarbiyalash metodlari. Ilmiy maqola. Pedagogika ilm-fani, 3(7), 30-35.
8. Sobirov, A. (2021). Boshlang‘ich ta’limda dramatik san’atning pedagogik ahamiyati. O‘qituvchi gazetasi, 11(98), 12-15.
9. Uzbekiston Respublikasi Xalq ta’limi vazirligi (2022). Boshlang‘ich ta’limda ijodiy yondashuvlar. Toshkent.